

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-508-5-95>

Балаба Олена, студентка магістратури Факультету теорії і історії мистецтва Національної академії образотворчого мистецтва (науковий керівник: Солярська-Комарчук Ірина Олегівна, кандидат філософських наук, доцент, Національна академія образотворчого мистецтва)

ХУДОЖНІЙ АР'ЄРГАРД ЯК ПОНЯТТЯ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ МИСТЕЦТВІ

Ключові слова: ар'єргард, художній ар'єргард, Матвій Вайсберг, Андрій Мокроусов.

Balaba Olena, 2nd year master's student, Faculty of Art Theory and History, National Academy of Fine Arts supervisor: Associate Professor Solarska-Komarchuk Iryna, National Academy of Fine Arts

ARTISTIC REARGUARD AS A CONCEPT IN CONTEMPORARY UKRAINIAN ART

The purpose of the presentation is to define the concept of “artistic rearguard”, its phenomenon and role in art: why rearguard became a separate trend in the late 1980s. The term emerged as a counterweight to postmodern art. The concept was coined by the artist Matvey Vaisberg and defined by the critic Andriy Mokrousov.

Key words. *Rearguard, artistic rearguard, Matviy Vaisberg, Andriy Mokrousov.*

Метою виступу є визначення поняття “художній ар'єргард”, його феномену та ролі у мистецтві: чому ар'єргард став окремим напрямом наприкінці 1980-х років. Саме тоді цей термін виник як протипага постмодерністському мистецтву. Поняття придумав художник Матвій Вайсберг, а визначив критик Андрій Мокроусов. Перша згадка та пояснення напрямку є у статті “Анабазис чотирьох у просторі нового мистецтва”, яка була написана Мокроусовим до каталогу виставки “Anabasis” у Києві у 1993 році, в якій критик наполягає на тому, що новий напрямок виник як протипага тотальній перебудові митців з соцреалізму на постмодернізм. Терміном “ар'єргард” Мокроусов та Інна Булкіна позначають роботи групи художників, які працювали в той час та не маркували своє мистецтво як авангард чи постмодернізм.

Ар'єргард активно розвивався у 1990-ті – той час, коли суспільство зазнало великих змін, а мистецтво жваво реагувало на ці зміни.

Ар'єргард у перекладі з французької мови означає тилову охорону. За тлумачним словником, “ар'єргард – це частина війська або флоту, яка під час походу йде позаду головних сил з метою охорони їх від нападу; протилежне авангард”. Термін використовується для визначення військового підрозділу чи частини, що охороняє військо при переміщенні із фронту в тил або вздовж фронту. Тобто до ар'єргарду відносяться ті, хто самостійно та відповідально забезпечує дії авангарду – передового загону війська.

Кінець 1980-х – початок 1990-х років був по-справжньому революційним часом, зв'язаним з кінцем епохи СРСР та початком незалежності України. Свобода від цензури та пропаганди сприяла сучасному новому мистецтву: замість нудного соцреалізму, який всім набив оскому “політикою партії та радянського уряду”, митці нагадали про авангард та постмодернізм. Ар'єргард об'єднав у своєму напрямку митців, які тяжіли до класичного мистецтва, але при цьому шукали нові фігуративні, наративні, драматичні та антропологічні сенси у житті та творчості. Основними рисами напрямку стали гуманізм, майстерність та артистизм. Напрямок розповсюдився за межі України вже на початку свого існування, став відомим за кордоном раніше, ніж у себе вдома. На сьогодні ми маємо серії робот відомих художників ар'єргарду – Матвія Вайсберга, Олени Придувальної, Олексія Аполлонова, про які пишуть наукові дослідження та матеріали у пресі. Але є митці напрямку, які ще не досліджені українськими мистецтвознавцями – це Ваган Ананян, Гражина Стриковська, Олександр Лірнер, Йосиф Бейлін. Художній ар'єргард заслуговує увагу як мистецтвознавців, так і звичайних глядачів якраз своїм життєствердним зверненням до людей, яке так важливо у складні воєнні часи. Тому що ар'єргард не тільки “прикриває спину”, що є немаловажним захистом зараз, він заряджає на оптимізм та дає натхнення.